

AKČNÍ VÝZKUMY STUDENTŮ V PŘÍPRAVNÉM VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ ANGLICKÉHO JAZYKA

STUDENT TEACHER ACTION RESEARCH IN INITIAL ENGLISH LANGUAGE TEACHER EDUCATION

Monika Černá¹, Irena Reimannová¹

¹ Katedra anglistiky a amerikanistiky, Fakulta filozofická, Univerzita Pardubice, Pardubice

Abstrakt

Cílem této studie je zjistit, do jakých oblastí výuky anglického jazyka (VAJ) cílí akční výzkumy studentů učitelství realizované během dlouhodobé, klinicky orientované praxe a do jaké míry jsou tyto výzkumy oborově zakotvené. Deduktivní tematická analýza výzkumných zpráv studentů o akčním výzkumu ukázala prioritní zaměření studentů na obecné aspekty VAJ, nikoli na aspekty oborově didaktické. Toto zjištění naznačuje možné úskalí programů, kde není vyvážená klinická a akademická složka.

Klíčová slova: akční výzkum, student učitelství, anglický jazyk

Abstract

The aim of the study is to find out which aspects of English instruction student teachers target through their action research while at long-term, clinically oriented practicums, and to what extent student teacher action research is domain specific. The deductive and thematic analysis of the students' action research reports implies that they prioritize domain-general aspects of teaching and learning English over domain-specific issues. This may be a potential risk of implementing programmes without balanced clinical and academic components.

Keywords: action research, student teacher, English

1 ÚVOD

Cílem této studie je zjistit, do jakých oblastí výuky anglického jazyka (VAJ) cílí akční výzkumy studentů učitelství realizované během dlouhodobé, klinicky orientované praxe a do jaké míry jsou tyto výzkumy oborově zakotvené, což je v případě angličtiny obzvlášť důležité. Angličtina je v současné době vystavena mnoha globalizačním vlivům, které rapidně transformují její charakter a dopadají na výuku. Dochází k relativizaci norem, VAJ je decentralizována, opírá se o mikroteoretické rámce z oblasti osvojování druhého jazyka; v důsledku toho se učitel stává arbitrem své vlastní praxe, ale také tvůrcem poznání (Larsen-Freeman & Freeman, 2008), které generuje v rámci akčního výzkumu, není tedy pouze uživatelem výsledků výzkumu jiných.

2 TEORIE

Akční výzkum (AV) se etabloval jako nástroj podpory profesního rozvoje učitelů (Wallace, 1998; Vaughan & Burnaford, 2016), ve zkoumaném studijním programu reflektuje klinické pojetí praxe (Alter & Cogshell, 2009; Černá et al., 2017; Pišová, 2005; Spilková, 2015). Primární cíle AV jsou iniciovat zlepšení vzdělávací praxe prostřednictvím změn v problémové situaci a generovat nové poznatky jako výsledky činnosti výzkumníka (McKay & Marshall, 2001). V českém kontextu se akčním výzkumem zabývali např. Janík (2004), Nezvalová (2003), Šedová a Sedláček (2015), Greger et al. (2020). Na rozdíl od uvedených studií je tento výzkum specifický svým zaměřením na studenty učitelství angličtiny, kteří jsou aktéry autonomního AV. Takto orientovaný výzkum je ojedinělý i v mezinárodním kontextu (7 studií za 10 let ve WoS, např. Vieira, 2017).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Cílem výzkumu bylo zjistit, jakými oblastmi VAJ se projekty AV studentů zabývají. V rámci výzkumu byly analyzovány zprávy o semestrálních projektech AV všech studentů, kteří v letech 2022–2023 absolvovali klinickou praxi a předmět Úvod do metodologie výzkumu VAJ ($n = 22$). Výzkumné zprávy byly podrobeny deduktivní tematické analýze z pohledu cílů, intervenčních strategií a závěrů; analytickým rámcem byl Kompetenční profil učitele AJ (Spilková et al., 2018).

4 VÝSLEDKY

Analýza studentských zpráv o AV odhalila, že se studenti oborovými, či oborově didaktickými aspekty VAJ zabývají v AV pouze minoritně. Zaměřují se na obecně didaktické, či pedagogicko-psychologické problémy (např. jak efektivně reagovat na nespolupracující chování). Analýza dále ukázala nesoulad mezi stanoveným cílem, zvolenými intervenčními strategiemi a formulovaným závěry, tj. ve validitě AV studentů, respektive poznatků, které přinášejí.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Oborová nezakotvenost AV realizovaných studenty představuje výzvu pro vzdělavatele učitelů iniciovat obrácení pozornosti přípravného vzdělávání k aspektům oborově didaktickým. Zároveň otevírá diskusi o úskalích implementace takových programů, kde není vyvážená klinická a akademická komponenta.

6 LITERATURA

- Alter, J., & Coggshall, J. G. (2009). *Teaching as a clinical practice profession: Implications for teacher preparation and state policy*. NYCC/TQ.
- Černá, M., Pišová, M., & Vlčková, K. (2017). Vliv klinické zkušenosti na profesní rozvoj studentů učitelství v přípravném vzdělávání učitelů. *Studia paedagogica*, 22(3), 41–68.
- Greger, D., Chvál, M., Simonová, J. & Straková, J. (Eds.). (2020). *Když výzkum mění praxi*. Univerzita Karlova.
- Janík, T. (2004). Akční výzkum jako cesta ke zkvalitňování pedagogické praxe. In J. Maňák & V. Švec (Eds.). *Cesty pedagogického výzkumu* (s. 51–68). Paido.
- Larsen-Freeman, D., & Freeman, D. (2008). Language Moves: The Place of “Foreign” Languages in Classroom Teaching and Learning. *Review of Research in Education*, 32(1), 147–186.
- McKay, J., & Marshall, P. (2001). The dual imperatives of action research. *Information Technology & People*, 14(1), 46–59.
- Nezvalová, D. (2003). Akční výzkum ve škole. *Pedagogika* 53(3), 300–308.

- Píšová, M. (2005). *Klinický rok: procesy profesního rozvoje studentů učitelství a jejich podpora*. Univerzita Pardubice.
- Spilková, V., Tomková, A., Mazáčová, N., & Kargerová, J. (2015). *Klinická škola a její role ve vzdělávání učitelů*. Retida.
- Spilková, V., Černá, M., & Reimannová, I. (2018). *Kompetenční profil učitele anglického jazyka*. Univerzita Pardubice.
- Šedová, K. & Sedláček, M. (2015). Žákovská participace jako předmět akčního výzkumu. *Studia paedagogica*, 20(2), 33–58.
- Vaughan, M., & Burnaford, G. (2016). Action research in graduate teacher education: a review of literature 2000–2015. *Educational Action Research*, 24(2), 280–299.
- Vieira, F. (2017). Task-Based Instruction for Autonomy: Connections with Contexts of Practice, Conceptions of Teaching, and Professional Development Strategies. *TESOL QUARTERLY*, 51(3), 693–715.
- Wallace, M. J. (1998). *Action Research for Language Teachers*. Cambridge University Press.